

„Rot, det er lige som på dansk rødt“
–
Sprogsammenligning i tidlig samtidig fremmedsprogsindlæring

Kathrin Wild, dr. phil.

Universität Bielefeld, Tysk som fremmed- og andetsprog

“Developing Early Foreign Language Learning and Plurilingual Education– Building Bridges Between Theory and Practice”

Københavns Universitet, 24.05.2018

Indledning

Hvilke fordele kan det have at lære forskellige fremmedsprog samtidigt i skolen?

- ▶ positive udslag på bevidsthed, læringspsykologi, kreativitet, interkulturelle, metasproglige og pragmatiske færdigheder (jf. Marx 2014, 8)
- ▶ læringsstrategier og dekodningsfærdigheder udvikler sig bedre (jf. Göbel/Vieluf 2014, 18; Wode 2009)
- ▶ forhøjer sprogbevidstheden og fører til en uddybning af sprogkompetence i alle sprog
- ▶ forbereder indlæring af yderligere sprog
- ▶ forhøjer motivation til sprogindlæring (jf. Marx 2014, 8; Widlok m. fl. 2010, 31)

Indledning

- „Den tidlige start kan give dem [eleverne] overskud til at fokusere på tilegnelsen af sproglige og interkulturelle erfaringer, som giver dem gode muligheder for kognitiv, social, kulturel og personlig udvikling. Derudover viser undersøgelserne, at den tidligere sprogstart kan være med til at fremme elevernes [...] sprogbevidsthed.“ (Daryai-Hansen m. fl. 2014b: 20)
- „Lærerne oplever det primært som en stor udfordring at skabe sammenhæng og progression for elevernes læring, eftersom der er mangel på egnede lærebøger og undervisningsmaterialer.“ (Daryai-Hansen m. fl. 2014a: 61)
- „9. [...] arbejde fra start af med [...] sproglig opmærksomhed
10. Arbejd med elevernes samlede sproglige og kulturelle forkundskaber
11. Sæt tilstrækkelig tid af (én undervisningstime om ugen er ikke nok)
12. Vær bevidst om, at det kræver velfunderede sproglige, kulturelle og didaktiske kompetencer at undervise den yngre aldersgruppe i sprog, og investér derfor i didaktisk, sproglig og kulturel grund- og efteruddannelse.“ (Daryai-Hansen/Søndergaard Gregersen 2016: 36)

Forskningsresultater

- ▶ „Mehrsprachigkeit in der Grundschule“ [”Flersprogethed i folkeskolen”] (Kiersepka/Krüger 2007): børn i den tidlige folkeskole kan opdage, hvad der er fælles i forskellige sprog, reflektere over det, lave sproglig transfer, formulere hypoteser
 - > læring af flere sprog virker positivt på indlæring af de såkaldte ”svære” sprog, fx. tysk
- ▶ Kuchenbecker Broch (2013): brasilianske elever, som var udsat for forskellige sprog tidligt i folkeskolen har opnået en højere sprogbevidsthed i områderne udtale, skrivning og ordforråd

Empirisk studie

Målsætning:

- ▶ at identificere og analysere undervisningsinteraktioner mellem lærere og elever såvel som blandt eleverne, som indeholder verbaliseret sprogsammenligning mellem første og fremmedsprog og mellem fremmedsprog og fremmedsprog
- ▶ at kategorisere den observerede sprogsammenligning (Hvad sammenlignes? Hvem initierer?)

Empirisk studie

Undersøgelsesspørgsmål:

1. På hvilken måde sammenligner eleverne deres sprog?
2. På hvilken måde sammenligner lærerne forskellige sprog?
3. Hvilke sprog sammenlignes af eleverne?
4. Hvilke sprog sammenlignes af lærerne?
5. Hvordan reagerer eleverne på lærernes sprogsammenligninger?

Empirisk studie

Dataindsamling

Fag	Klasse	Antal elever	Antal undervisningssekvenser	Data i minutter
Tysk	0.	16	16	393
	1./2.	24	12	205
Engelsk	0.	16	17	333
	1./2.	24	10	321
I alt		40	55	1252

Første iagttagelser

- ▶ 38 undervisningssekvenser = ca. 840 minutter
- ▶ situationer, hvor der sker sproglig sammenligning

0. klasse tysk	1./2. klasse tysk	0. klasse engelsk
8	7	11

- ▶ nogle initieret af lærerne, nogle af eleverne selv
- ▶ eksempler fra februar 2015 = ca. 6 måneder efter starten af tysk (og engelsk) undervisningen

Konklusion og udsigt

- allerede børn i indskolning reflekterer over sprog og sammenligner dem
- næste skridt: gennemgng af de resterende 17 engelsk timer
- konversationsanalyse (jf. Forsthoffer/Dittmar 2009)
- strukturerende kvalitative indholdsanalyse (jf. Kuckartz 2016; Schreier 2014)

- også flere situationer i engelsk undervisning i 0. klasse, hvor børnene reflekterer over sprog

Litteratur

- Cenoz, Jasone/Genesee, Fred (1998): "Psycholinguistic Perspectives on Multilingualism and Multilingual Education". In: Cenoz, Jasone/Genesee, Fred (eds.Hrsg.): *Beyond bilingualism. Multilingualism and multilingual education*. Clevedon [England]: Multilingual Matters Ltd.: 16–32.
- Daryai-Hansen, Petra/Søndergaard Gregersen, Annette/Dupont Lundh, Susanne/Mesic, Selma (2014a): "Tidlig fransk og tysk. - hvordan kan forskningsanbefalinger for den tidligere sprogstart omsættes til undervisningspraksis?". *sprogforum* 58: 60–67.
- Daryai-Hansen, Petra/Søndergaard Gregersen, Annette (2016): "Hvordan bliver tidligere sprogstart i skolen en succes?". In: *Fra viden til velfærd : Forskning og udvikling i UCC*. København: professionshøjskolen UCC: 36.
- Daryai-Hansen, Petra/Søndergaard Gregersen, Annette/Søgaard, Karoline (2014b): "Tidligere sprogstart: begrundelser og praksis-anbefalinger". *sprogforum* 58: 19–25.
- Forsthoffer, Irene/Dittmar, Norbert (2009): „Konversationsanalyse“. In: Kühl, Stefan/Strodtholz, Petra/Taffertshofer, Andreas (Hrsg.): *Handbuch Methoden der Organisationsforschung. Quantitative und Qualitative Methoden*. Wiesbaden: VS Verlag. 348-368.
- Göbel, Kerstin/Vieluf, Svenja (2014): "The effects of language transfer as a resource in instruction". In: Grommes, Patrick/Hu, Adelheid (red.): *Plurilingual education. Policies - practice - language development*: 181–195.
- Heyder, Karoline/Schädlich, Birgit (2014): „Mehrsprachigkeit und Mehrkulturalität – eine Umfrage unter Fremdsprachenlehrkräften in Niedersachsen.“ *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, 19 (1), 183–201. Verfügbar unter: http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-19-1/beitrag/Heyder_Schaedlich.pdf [03.05.2016].
- Kierepka, Adelheid/Krüger, Renate (2007): "Mehrsprachigkeit in der Grundschule - Vision oder Realität. Ergebnisse einer Projektbegleitung". In: Kierepka, Adelheid/Klein, Eberhard/Krüger, Renate (red.): *Fortschritte im frühen Fremdsprachenunterricht. Auf dem Weg zur Mehrsprachigkeit*. Tübingen: Narr.

Litteratur

- Kubanek, Angelika/Edelenbos, Peter (2007): "Aktive Mehrsprachigkeit ab Grundschulalter: Englisch plus Nachbarsprache". In: Kierepka, Adelheid/Klein, Eberhard/Krüger, Renate (red.): *Fortschritte im frühen Fremdsprachenunterricht. Auf dem Weg zur Mehrsprachigkeit*. Tübingen: Narr: 101–111.
- Kuchenbecker Broch, Ingrid (2013): "The Role Of Language Awareness For a Pedagogy Of Plurilingualism In the First Years Of Basic School In Brazil". In: Oomen-Welke, Ingelore/Dirim Inci (red.): *Mehrsprachigkeit in der Klasse wahrnehmen - aufgreifen - fördern*. Stuttgart: Fillibach bei Klett: 161–178.
- Kuckartz, Udo (2016): *Qualitative Inhaltsanalyse: Methoden, Praxis, Computerunterstützung*. Weinheim ; Basel : Beltz Juventa. 3., überarbeitete Auflage.
- Marx, Nicole (2014): "Häppchen oder Hauptgericht? Zeichen der Stagnation in der deutschen Mehrsprachigkeitsdidaktik". *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* 1/19: 8–24.
- Schreier, Margrit (2014): Varianten qualitativer Inhaltsanalyse: Ein Wegweiser im Dickicht der Begrifflichkeiten. In: *FQS* 15(1), Art. 18.
- Tracy, Rosemarie (2007): "Wieviele Sprachen passen in einen Kopf? Mehrsprachigkeit als Herausforderung für Gesellschaft und Forschung". In: Anstatt, Tanja (red.): *Mehrsprachigkeit bei Kindern und Erwachsenen. Erwerb, Formen, Förderung*. Tübingen: Attempo: 69–92.
- Widlok, Beate/Petravić, Ana/Org, Helg/Romcea, Rodica (2010): *Nürnberger Empfehlungen zum frühen Fremdsprachenlernen*. München: Goethe-Inst.
- Wode, Henning (2009): *Frühes Fremdsprachenlernen in bilingualen Kindergärten und Grundschulen*. Braunschweig: Westermann. (=Praxis frühkindliche Bildung).